

פניני הפרשה

משפטים

עלון מס'

1026

שנה כ"א התש"ף

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

העבד החופשי

כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חנם – התורה פתחה בפרשת משפטים דוקא בדין עבד עברי, אשר למרות מצבו הקשה כשמגיעה שנת השבע הוא משתחרר. ויש כאן רמז לכל השביעיות. אדם עמל בששת ימי המעשה ככתוב "בזעת אפך תאכל לחם", אבל ביום השביעי שבת יצא לחפשי חנם, והוא בן חורין ועובד את ה'. וכן בשש שנים של עבודה בשדה, הוא נדמה כעבד לאדמה, ובשנה השביעית שנת השמיטה הוא משתחרר ובוטח בקב"ה שיספק לו את צרכיו.

מפרש החפ"ז חיים על הפסוק: ואם אמור יאמר "העבד" וגו' לא אצא חפשי", הפסוק מדגיש "העבד", הוא עדיין נשאר במהותו עבד ורוצה להמשיך להיות עבד. ולכן "ורצע אדוניו את אוזנו במרצע ועבדו לעולם". למרות שעד עתה היה עבד, אבל עדיין זה היה בלית ברירה ולא מרצונו, אבל כשרוצה להמשיך את העבדות, זה כבר נחשב "קונה אדון לעצמו". מעתה, יש להתבונן ולקחת מוסר: אדם שנעשה משועבד לתאוות עד שאינו יכול להתגבר עליהם, הוא למעשה הופך להיות "עבד" וקונה אדון לעצמו כשהוא רודף ומשועבד ליצרו ורצונו. ואין עצה אחרת להנצל רק ע"י עסק התורה ולמוד המוסר, כי אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה.

ישנו משל בשם רבי נחמן מברסלב וצ"ל שפעם דרו בבנין אחד שני עשירים אחד קמצן גדול והשני מכנים אורחים גדול. פעם בא עני אחד אל הקמצן וביקש ממנו נדבה כדי שיוכל לשבור רעבונו. אמר לו העשיר: הנה יש לי עצים שצריך לחתכם לחתיכות קטנות, עבד אצלי ואתן לך אחר כך לאכול עבור עבודתך. בלית ברירה עבד אצלו העני עבודה מפרכת זו. כשסיים עבודתו, אמר לו העשיר שיפנה לבית שכנו העשיר הנדבן ושם יתנו לו מבוקשו. הלך העני לתומו לבית הכנסת האורחים כי סבר שהעשיר שעבד אצלו משלם עבור אכילתו. ותיכף בהיכנסו קיבלו העשיר בעל הצדקה בכבוד גדול ונתן לו לאכול כדרכו. באמצע האכילה שמע המכנים אורחים איך שהעני מתאנה ואומר אני עבדתי היום קשה. שאלו המכנים אורחים על עסק עבודתו. וספר לו כל המעשה שעבד אצל העשיר השכן ושלחו תמורת עבודתו לאכול כאן. נענה לו המכנים אורחים ואמר לו "רבי יהודי, בחנם עבדת ובחנם אתה אוכל!". כך כל מי שרודף אחרי תאוות מון וחושב שירויח, בחנם הוא עובד. "עבדי זמן עבדי עבדים הם – עבד ה' הוא לבדו חפשי" (רבי יהודה הלוי וצ"ל).

שיא תורני	עצה טובה
<p>שיאנית בתי הכנסת</p> <p>העיר ירושלים, שוכנים בה כ-3000 בתי כנסת, אחריה מגיעה בני ברק עם 1000 בתי כנסת, ואילו בתל אביב יש 600. בעיר צפת לעומתן, למרות היותה עיר קודש ומובילה בתירות, יש כ-115 בתי כנסת בלבד.</p>	<p>שאלות שכדאי לחשוב עליהן מדי פעם:</p> <p>האם היית רוצה חבר כמוך...?</p> <p>האם אנשים רואים אותך כאדם שמח ואופטימי...?</p> <p>האם היית שואף לזכות לבן כמוך...?</p> <p>מה יספרו עליך החברים כשיספידו אותך... (חשוב יותר מה יספרו המשפחה המורחבת, והכי חשוב מה יספרו בני ביתך...) חומר למחשבה... (ספר העצות).</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סעדון וצ"ל

"בכלל החינוך המוטל על האב, לסדר את הבן וללמדו הברכות של כל הפירות או של סעודה ושל המים. ובכלל שירגילו שלא יכניס שום דבר לתוך פיו בלא ברכה, כי אין הרב עומד עם הילדים בשעת סעודתן. ובכלל ג"כ לסדרו לענין שיתפלל תפלתו כראוי ושלא יבטל מלהתפלל בשום יום".

(מגיד חדשות" ח"ט דרוש נ"ה).

ושמתי לך מקום אשר ינום שמה – מרן החיד"א ז"ל בספרו נחל קדומים הביא דברי האר"י החי"ז שפירש, שהפסוק רומז למשה רבנו שהרג את המצרי (לעיל ב' י"א-ט"ו). וזהו ושמתי לך דייקא, אשר ינום "שמה" אותיות "משה". ע"ש. ואפשר לרמוז לפי דבריו, שראשי תיבות וסופי תיבות "מקום אשר ינום" עולים בגימטריא כמנין זה מצרי (עם הכולל), כלומר בגלל המעשה של משה עם המצרי, אשים לך מקום לנום שמה. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

נקודת חן / עובדיה חן

שוחד מסוג אחר

וביקש: "אנא רענן את זכרוני". שוב פתח הגאון בהרצאת הדברים, שטח את הוכחותיו, ולא הותיר מקום לספק. הערבי חייב לשלם. הביט השופט בשעון ואמר: "הדין התארך מעבר למצופה, בעוד שבועיים תינתן הכרעת הדין"...

נבוך הרב. מעודו לא נתקל בדבר כזה. בצר לו, פנה אל עשיר ממכריו, וסח לו על המאורע. "כבודו אשם בדבר", השיב העשיר, "מעמיד הוא את השופט במצב לא נעים"... תמה הרב שבעתיים והעשיר הסביר: "משער אני שהשופט קיבל שוחד כדי לפסוק לטובת הערבי, אך טענות כבודו משכנעות, ואינו יכול לפסוק שהערבי פטור מלשלם. אין לו ברירה אלא לדחות את ההכרעה".

"ומה הפתרון?" שאל הגאון. "פתרון אחד בלבד יש", קרץ העשיר, "אם הרב יעניק לו שוחד רב יותר, יהיה מצפוני נקי"...

לא האמין הרב למשמע אוזניו, אך החליט לנסות ולראות כיצד יפול הדבר. כעבור שבועיים התחדש הדיון והשופט אמר כמצופה: "רענן את זכרוני, הזכר נא לי במה מדובר". קם הרב, והושיט לשופט צרור דפים. "כתבתי כאן את כל טיעוני בקצרה" אמר.

נטל השופט את הדפים, עלעל בהם, וראה את שטרות הכסף המונחים ביניהם. אורו עיניו ואמר: "אכן, נזכרתי! הדברים פשוטים ומובנים מאליהם, ודאי שהנתבע חייב לשלם!"...

ומה לומדים מכך?

אם רצוננו להנחיל מורשה ולהשריש אמונה בלב ילדינו, לא די בכך שנדע ונודיע שזו האמת ואין בלתי, משום שהרצונות והמאוויים מעניקים לחניך את השוחד שלהם, את אהבת המנוחה וההליכה אחר שרירות הלב. לפיכך, עלינו להטמין "בין הדפים" את "השטרות" שלנו – להראות כמה אור יש בתורה, כמה נועם יש בשבת, כמה יופי במצוות, כמה אושר יש בשמירתן, כמה טובה נוחלים על ידן, לא רק בעולם הבא אלא בעולם הזה!

האויב הגדול ביותר של משפט-צדק הוא כמובן השוחד. ישנו כח מיוחד הנטוע בבריאה, שכל המקבל שוחד - 'מוכרח' להטות לבבו לטובת נותן השוחד ולהפך בזכותו, גם אם יהיה חכם וצדיק.

התורה מדברת כמובן על שוחד ממוני, אולם מרן הגאון רבנו עובדיה יוסף זצ"ל לומד קל וחומר, שאם זו חומרתו של שוחד בענייני בין אדם לחברו, על אחת כמה וכמה בשוחד הנוגע לעניינים שבין אדם למקום.

באופן תמידי האדם נמצא בעמדה של דיין ועליו מוטל לשפוט בצדק בין שני בעלי דין - יצר הטוב ויצר הרע. האתגר קשה ביותר, מחמת שהיצר הרע אינו מפסיק לשחד את האדם בתאוות ורצונות שונים, והכל במזומן - כאן ועכשיו. בנוסף, מאחר והאדם נולד עם יצר הרע מנעוריו, הוא משוחד ונמשך באופן טבעי אחר ענייני העולם הזה. על כן הזהירה התורה לא לקחת שוחד מהיצר.

*

כנגד השוחד של היצר הרע, יש לתת שוחד נגדי - להראות את המאור שבתורה, להוכיח עד כמה מצוות התורה משנות את האדם, וכמה אושר טמון בחיי היהדות. ובפרט כאשר מדובר בצעירי הצאן, וכלשון רבנו הרמב"ם זצ"ל: "בהכרח יצטרך המלמד לזרז את הילד בדברים האהובים אצלו בגילו, ויאמר לו: קרא ואתן לך אגוזים ומעט דבש. וכשיגדל יאמר לו: קרא ואקנה לך מנעלים יפים או בגדים נאים. וכשיתבגר יאמר לו: למד פרשה זו ואתן לך דינר או שניים".

מעשה שארע עם הגאון רבי חויתה סופר זצ"ל: אחד מבניו תבע ערבי אחד שהיה חייב לו ממון. ביקש מאביו הגאון רבי חויתה שייצג אותו במשפט. התייצב הגאון והוכיח נחרצות שהצדק עם בנו, והלה חייב לשלם. למרות שהדברים היו חותכים וברורים, השופט דחה את הכרעת הדין לעוד שבועיים. תמה הגאון, אך נאלץ להמתין.

כעבור שבועיים, התייצב לשמוע את הכרעת הדין. השופט העמיד פנים כאילו אינו זוכר את הטענות

זיספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

היינו כחולמים

התנועה הקיבוצית, ראה את הפריחה והשגשוג בבית אלפא, בעין חרוד, ביגור. חבל על מאמציך הרבים, זמנה של תורת ישראל חלף עבר. מה נותר מעולם התורה? אפר!..

כמדקרות חרב דקרו דבריהם את לבו של הרב כהנמן שאכן מתלמידי ישיבתו כמעט ולא נותר איש. אך כיון שאמון היה על הבטחת הנצח "כי לא תשכח מפי זרעו", הביט הרחק מעל לראשיהם והשיב להם: "טועים אתם! טווח הראיה שלכם קצר מדאי. עוד תראו שהכל זמני. הקיבוצים יתרוקנו והישיבות יתמלאו".

שחוק גדול מילא את פיהם. נדמה היה הרב בעיניהם כחולם חלומות המשתעשע בדמיונות שוא שאין להם כל אחיזה במציאות, שכן באותם ימים לא היתה תנועה חזקה כתנועה הקיבוצית ומאידך לא היה ציבור מובס כציבור לומדי התורה.

אלא שצוחק מי שצוחק אחרון...

"נבואתו" של הרב מפוניבז' התגשמה במלואה. בתוך שנים מעטות, עולם התורה חידש נעוריו וגדל לממדים פי כמה מבעבר, לעומת התנועה הקיבוצית הניצבת בפני שבר אידיאולוגי המאיים על המשך קיומה.

כשמאירופה המדממת עלו להבות אש ותימרות עשן, ומימדיה הנוראיים של השואה התפרסמו בארץ, התעטף היישוב העברי בארץ ישראל באבל כבד. ביותר גדל אבלה של היהדות התורנית, שבנוסף לאבל הלאומי התאבלה גם על חורבנו של עולם התורה. הישיבות באירופה נחרבו, עולם התורה בארצות הברית טרם עמד על רגליו, ובארץ ישראל עמד מספרם הכולל של בחורי הישיבה על מאות בודדות בלבד, עד שנראה היה כי העולם שמש מתורה.

הקמת המדינה הקלה כמעט על האבל הלאומי, אולם לאבלם של תופשי התורה לא היה מנחם. התנועה הקיבוצית שחרתה על דגלה את ההתרחקות מתורת ישראל צברה בתקופה זו כח ושלטון. גם ההנהגה הציונית של היישוב העברי הפגינה ניכור כלפי מסורת ישראל, ונראה היה כי הקיץ הקץ על עולם התורה המפואר בן אלפי השנים.

בתקופה הרת גורל זו, קם ליהדות מושיע ורב - הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל אשר ביקש להקים מחדש את ישיבת פוניבז' שהוכחדה בשואה, ולצורך כך יצא למסע בישובים כדי לגייס את המשאבים.

במהלך מסעו נפגש הרב עם קבוצה של חברי קיבוץ צעירים. הללו שחשו כי העתיד שייך להם, הטיחו בפני ראש הישיבה הזקן את האמת המרה: "הבט על

☺ זה לא חוק! ☺

"תישאר כאן ותחפור בחול", אומר אב לבנו בחוף הים, "תיכף אחזור!".

האב חותר פנימה במרין, משתעשע עם הגלים, עד שמתעייף ושב לחוף.

כשהוא שב למקום בו הניח את בנו, הוא אינו מוצא אותו שם. הוא מסתכל אנה ואנה, ולפתע שם לב להתקהלות גדולה בצד אחר של החוף. הוא מתקרב, והנה הוא רואה את צוות ההצלה מנשים את בנו הקטן, שבדיוק פולט את מי הים שבלע, ומתחיל לנשום.

"היה קשה אבל ברוך ה' הצלנו את הילד שלך!" צוחל המציל.

"רגע, אבל איפה הכובע שלו?" מזדעק האבא, "היה לו כובע אדום!"...

☺ חוק חוק אפא... ☺

לא-פעם גם אצלנו סדר העדיפויות משובש, ואנו מעדיפים הומר על פני רוח, חולף על פני קיים, אמצעי על פני מטרה, קריירה על פני ילדים...

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

שאלה: אחרי שבת"ר שליט"א הורה לקרוא במגילה: "להשמיד ולהרוג" (עם וא"ו), וכן "ואיש לא עמד לפניהם" (בלמ"ד), האם לכתחילה צריך לתקן מגילה שכתוב בה "להרוג" בלי וא"ו ו"פניהם" עם ב"ת? תשובה: יש לתקן אותן לכתחילה. ובדיעבד אם לא תיקן וקראן בעל פה ביום פורים לנכון – יצא.

שאלה: קניתי מגילת אסתר שבה כתוב "לקיים" (פרק ט' פס' ל"א), ואילו ב"איש מצליח" כתוב "לקיים". מהו הנוסח הנכון לכתחילה? תשובה: בקורן וברויאר ביו"ד אחת. הרב מנחת שי לא כתב כלום. הנוסח של איש מצליח הוא הנכון לכתחילה, שכן הוא ע"פ ברויאר.

שאלה: במגילת אסתר (פרק ו' פסוק ד') כתוב: "על העץ אשר הכין לו", כיצד נוהגים בישיבת "כסא רחמים" לגבי האות ל' במלה לו? תשובה: מרגישים אותה מעט, לרמוז לדרשת הגמרא במגלה (ט"ז ע"א): "לו הכין" – שהמן הכין לעצמו. וכך נהג מו"ר ר' אליהו גז"ל תלמידו של הרב שלמי תודה.

שאלה: במגילת אסתר (פרק ד' פסוק י"א): "לבד מאשר יושיט לו המלך את שרביט הזהב וְחִיָּה", המלה "וְחִיָּה" מוטעמת מלרע, ואילו אותה מלה בחומש שמות (א, טז): "ואם בת היא וְחִיָּה" מוטעמת מלעיל. מה ההבדל?

תשובה: במגילת אסתר מדובר לזכר עם ו' ההיפוך מעבר לעתיד, ובחומש מדובר לנקבה. ומכל מקום היה לו לומר וְחִיָּה, אלא שהרד"ק הביאה בשורש חיי (מן הכפולים). ויש סימן יפה לזכור שבתורה "וְחִיָּה" הוי"ו בקמץ ובמגילת אסתר הוי"ו בשוא, וסימניך "מלכת שבא" (מלכת-אסתר הוי"ו בשוא).

שאלה: האם מותר לכתוב מגילת אסתר על קלף מאויר המעוטר בציורים? תשובה: לא. רק לילדים לשעשע אותם.

שאלה: האם מותר לכתוב את השם הפרטי בנגב המגילה? תשובה: תכתוב על התיק. מעולם לא כתבו על גב המגילה.

שאלה: האם מותר להכין קריאת המגילה בלילה? תשובה: מותר.

שאלה: האם אשה יכולה להוציא ידי חובה בקריאת המגילה קמן שהגיע לחינוך? תשובה: כן.

שאלה: אבל בתוך שלושים יום, מה דינו במשלוח מנות? תשובה: העיקר לנהוג שאחרי שבעה שולח ושולחים לו. וכן שמעתי זה שנתיים בלויין מפי הגר"ע יוסף (גר"ו). וכן פסק בספר תורת המועדים עמוד רע"ט. ועיין בהערות שם.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה

לע"נ לאה בת שרה ע"ה

לע"נ עזיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל

לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל

לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל

לע"נ רבי יצחק בן רחל זצ"ל